

VLAD-CRISTIAN SOARE

INSTITUȚII POLITICE

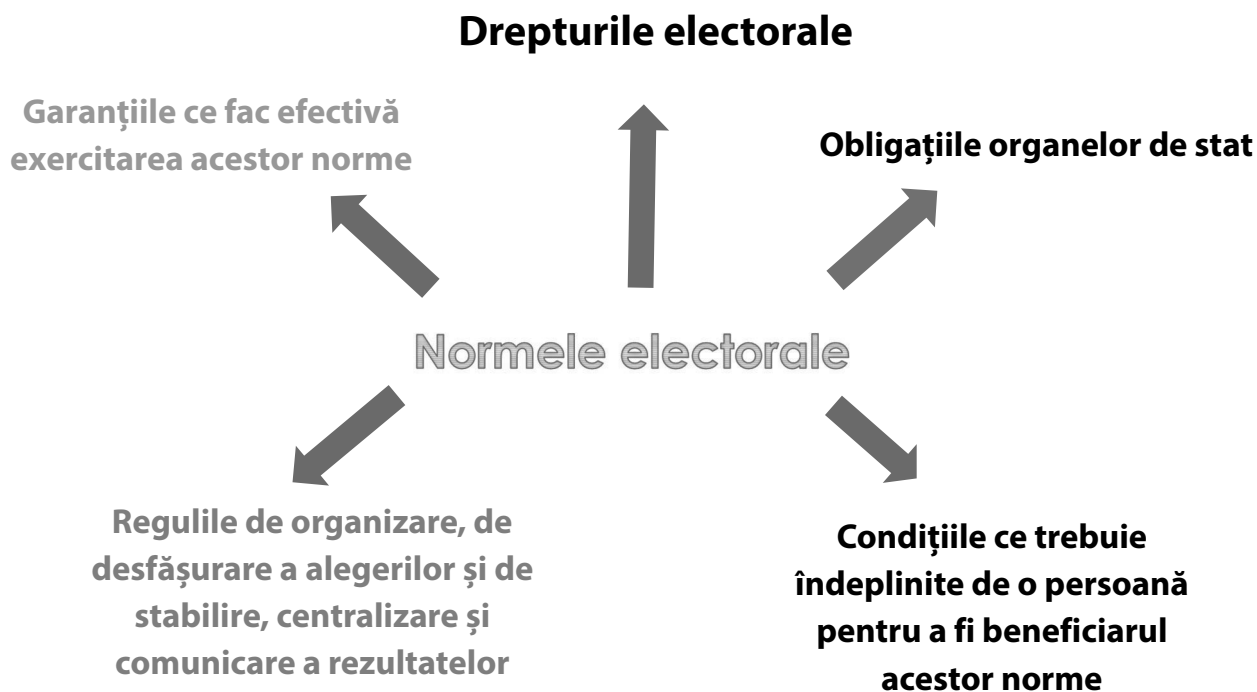
Aspecte teoretice, fișe și scheme pe înțelesul studenților

Editura
Stamangiu
2022

I. CONSIDERAȚII GENERALE

Relațiile sociale care privesc alegerea prin vot a deputaților, senatorilor, șefului de stat, a autorităților locale și a europarlamentarilor sunt reglementate de dreptul constituțional, întrucât ***apar în procesul de instaurare, menținere și exercitare a puterii de stat.***

- Normele care reglementează aceste relații sunt cuprinse în Constituție și în legile electorale și se numesc norme electorale.

- Normele electorale stabilesc:
- Drepturile electorale;
 - Condițiile ce trebuie îndeplinite de o persoană pentru a fi beneficiarul acestor norme;

- Garanțiile ce fac efectivă exercitarea acestor norme;
 - Obligațiile organelor de stat;
 - Regulile de organizare și de desfășurare a alegerilor;
 - Regulile de stabilire, centralizare și comunicare a rezultatelor votului.
- ➔ Avem în vedere dispozițiile constituționale din art. 36, 37, 38, 62, 81, 120, 122, precum și pe cele din următoarele acte normative:
- Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului și Camerei Deputaților, precum și pentru organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente;
 - Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităților administrației publice locale;
 - Legea nr. 288/2015 privind votul prin corespondență;
 - Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Președintelui României;
 - Legea nr. 33/2007 privind organizarea și desfășurarea alegerilor pentru Parlamentul European.

II. DREPTURILE ELECTORALE ALE CETĂȚENILOR ROMÂNI

- ➔ Art. 2 din Constituție prevede că suveranitatea națională aparține poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative și prin referendum. De asemenea, niciun grup și nicio persoană nu pot exercita suveranitatea în nume propriu;
- ➔ Drepturile electorale sunt drepturi cetățenești fundamentale. Ele aparțin cetățenilor întrucât doar ei au aptitudinea guvernării. Există totuși o excepție cu privire la cetățenii U.E. care pot candida în România pentru posturile din cadrul autorităților publice locale;
- ➔ Aceste drepturi se delimitează de drepturile și libertățile social-politice (dreptul de asociere, libertatea conștiinței, libertatea de exprimare etc.);
- ➔ Drepturile electorale au o sferă mai cuprinzătoare. Ele nu sunt reglementate doar de Constituție, motiv pentru care avem:
 - Drepturi electorale fundamentale, reglementate de constituții
 - Se remarcă în această categorie: dreptul de a alege, dreptul de a fi ales și dreptul la revocare (nereglementat în România).
 - Drepturi electorale reglementate de legi
 - Dreptul de a face parte din birourile electorale, dreptul de a intra în secțiile de vot ca observator, dreptul de a avea timp de antenă, etc.

1. Drepturile exclusiv politice – aspecte generale

a. Dreptul de a alege (dreptul de vot)

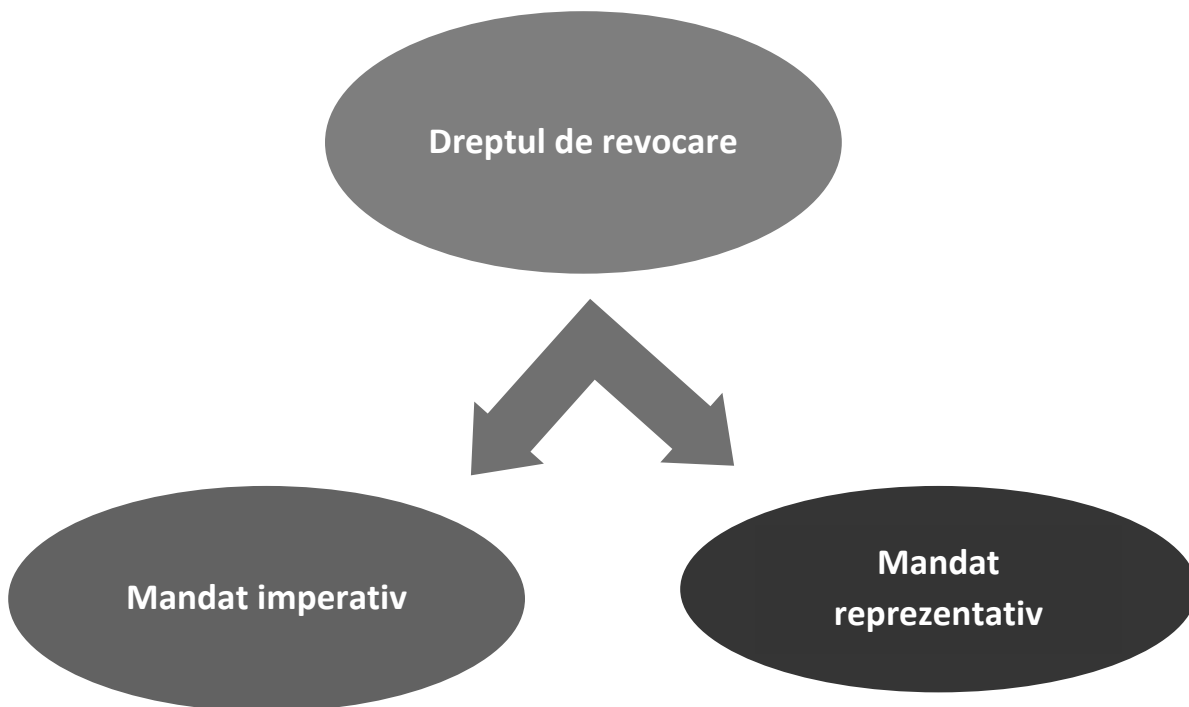
- ➔ În unele țări apare sub denumirea de drept de vot. În România, art. 36 din Constituție reglementează dreptul de vot;
- ➔ Există o deosebire între alegere și vot. Alegem persoane în funcții de autoritate și votăm atunci când ne exprimăm opinia cu privire la o normă;
- ➔ Cu toate acestea, în Constituția României, dreptul de vot cuprinde atât dreptul de a alege, cât și votul efectiv.

b. Dreptul de a fi ales

- ➔ Este un drept fundamental reglementat în art. 37 din Constituție;
- ➔ Este corelativul dreptului de a alege, cele două implicându-se necondiționat;
- ➔ De cele mai multe ori, pentru a avea dreptul de a fi ales, trebuie ca subiectul să îndeplinească condițiile necesare exercitării dreptului de a alege.

c. Dreptul de revocare

- ➔ Revocarea este discutabilă și implică posibilitatea electoratului de a-l revoca pe ales. Dreptul de revocare trebuie analizat în interiorul celor două teorii:
 - ⇒ **Teoria mandatului imperativ**
 - Alesul acționează numai conform instrucțiunilor obligatorii date de alegătorii săi. El nu va putea acționa nici în afara instrucțiunilor și nici împotriva acestora;
 - Alegătorii din respectiva circumscripție electorală îi pot retrage mandatul alesului;
 - Impune votul uninominal.
 - ⇒ **Teoria mandatului reprezentativ**
 - Alesul primește un mandat colectiv, dat de întreaga națiune. El este reprezentantul națiunii și nu poate răspunde doar în fața circumscripției în care a fost votat;
 - Art. 69 din Constituție prevede că *deputații și senatorii acționează în serviciul poporului și orice mandat imperativ este nul.*

Aplicabilitate practică

În România, orice mandat imperativ este nul. Prin această normă constituțională, intenția constituantului a fost clară, în sensul în care mandatul alesului este unul reprezentativ, ci nu unul imperativ.

Pentru a fi mai ușor de înțeles, vom exemplifica. Un candidat la alegerile parlamentare candidează în circumscripția electorală București. Acesta, deși câștigă un mandat fiind votat exclusiv de cetățenii cu drept de vot ce au domiciliul în interiorul circumscripției electorale București, nu va fi reprezentantul bucureștenilor. Acesta va avea un mandat reprezentativ, și astfel, va reprezenta întreaga națiune, motiv pentru care, deși și-a câștigat mandatul în interiorul unei circumscripții electorale, el nu îl va putea pierde prin revocarea făcută de cei care l-au votat.

👉 ATENȚIE

Deși conform Constituției orice mandat imperativ este nul, există două situații în care pare că avem două excepții de la acest principiu constituțional. Desigur, în realitate ele nu sunt excepții, întrucât norma este una de rang constituțional și comportă excepții, însă cele două situații trebuie tratate și explicate separat. Cele două cazuri incidente sunt:

- ➔ situația alesului local;
- ➔ situația Președintelui României.

Aplicabilitate practică – situația alesului local

Deși există principiul constituțional care prevede că orice mandat imperativ este nul, aspect care implică imposibilitatea alegătorilor de a-i revoca mandatul alesului, în privința aleșilor locali, prin reglementarea din Codul administrativ, este permisă încetarea mandatului consiliului local, a consiliului județean sau a primarului, în urma unui referendum local.

Suntem de părere că o astfel de prevedere prezintă numeroase vicii de constituționalitate, însă vom încerca să argumentăm totuși posibilitatea ca ea să coexiste cu principiul constituțional.

Astfel, un argument favorabil ar fi cel al specificului normei constituționale. În acest sens, vom observa că norma constituțională este cuprinsă în spațiul destinat reglementării Parlamentului și astfel, norma ar viza doar mandatul parlamentar, nu și cel al aleșilor locali. Desigur, un contra argument ar putea fi cel al principiului „*ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus*”.

Un alt argument ar fi cel al autonomiei locale, un alt principiu constituțional. Astfel, am putea considera că pierderea mandatului ca efect al referendumului local este o chestiune ce ține de principiul autonomie locale, principiu de rang egal cu cel al nulității mandatului imperativ.

Aplicabilitate practică – situația Președintelui României

Așa cum am arătat și în exemplul anterior, și situația Președintelui este una specială. Totuși, spre deosebire de situația alesului local, unde pierderea mandatului era reglementată la nivel infraconstituțional, în cazul Președintelui, pierderea mandatului este reglementată prin norme de rang constituțional, ceea ce nu mai creează discuții atât de aprinse cu privire la constituționalitatea unei astfel de posibilități.

În acest sens, menționăm că mandatul Președintelui poate fi pierdut, în urma referendumului organizat cu ocazia suspendării sale. Extrem de importantă este această ultimă nuanță. În realitate, încetarea timpurie a mandatului Președintelui nu este un rezultat al unei revocări dispuse de către popor, la dorința poporului, ci este o sancțiune ce derivă din faptul că Președintele a încălcat normele constituționale.

În acest sens, dispozițiile constituționale sunt clare și prevăd, în cazul unor încălcări grave ale Constituției, posibilitatea Parlamentului de a-l suspenda pe Președinte. Apoi, în termen de 30 de zile se organizează un referendum pentru demiterea sa de către popor.

d. Drepturile electorale ale cetățenilor români în contextul european

- ➔ Prin revizuirea Constituției în 2003, s-au adăugat două drepturi fundamentale noi:
 - dreptul de a alege pentru reprezentanți în Parlamentul European;
 - dreptul de a fi ales în Parlamentul European.
- ➔ Ambele drepturi sunt prevăzute în art. 38 din Constituție;
- ➔ Art. 148 stabilește că aderarea României la U.E. se realizează cu scopul transferării unor atribuții către instituțiile comunitare, precum și al exercitării în comun cu alte state membre a competențelor partajate. Acest aspect ținea de suveranitatea de stat, și nu ar fi fost posibil dacă competențele partajate s-ar fi exercitat exclusiv de către alte state ale Uniunii;
- ➔ România a semnat Tratatul de aderare la 25 aprilie 2005, a fost ratificat prin Legea nr. 157/2005 și a intrat în vigoare începând cu 1 ianuarie 2007 și, astfel, România a organizat pentru prima dată alegerile pentru Parlamentul European;
- ➔ Parlamentul European, Consiliul Uniunii Europene și Comisia Europeană sunt cele trei structuri principale ale Uniunii Europene. Parlamentul European a ajuns, de la un rol consultativ, să aibă un rol co-legislativ împreună cu Consiliul U.E.

INSTITUȚII – UNIUNEA EUROPEANĂ –			
<p>Parlamentul European (unicul organ ales al U.E.)</p> <p>Rol-cheie în alegerea președintelui Comisiei Europene. Împarte puterea asupra bugetului și legislației U.E. cu Consiliul Uniunii Europene.</p>	<p>Consiliul Uniunii Europene (Consiliul/Consiliul de Miniștri)</p> <p>Format din miniștri de la nivel național. Responsabil cu propunerea și implementarea actelor normative europene. Monitorizează și funcționarea U.E.</p>	<p>Comisia Europeană</p> <p>Fiecare stat are un comisar. Funcționează ca un Guvern. Împarte puterea asupra bugetului și legislației U.E. cu Consiliul Uniunii Europene.</p>	<p>Consiliul European</p> <p>Organ strategic format din șefii de state sau de guverne ai statelor U.E. Decide direcția politică a U.E.</p>

CONSILIUL EUROPEI

- Nu este organ al U.E.;
- Reunește toate statele U.E. + ALTE STATE din centrul și estul Europei;
- Format din Parlamentari naționali plus Comitetul Miniștrilor (miniștrii de externe ai fiecărui stat membru).